

Проте постмодерністи орієнтовані на «простір свободи» в дусі С. Кіркегора». Не менш очевидним є і виразний зв'язок постмодернізму з екзистенціальним типом філософствування і синергетичним поглядом на світ, «схильними» до індивідуалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бодриар, Ж. Прозрачность Зла / Ж. Бодриар. — М. : Добросвет, 2000. — 258 с.
2. Бодриар, Ж. Система вещей / Ж. Бодриар. — М., 1995. — 218 с.
3. Фуко, М. Надзирать и наказывать. Рождение тюрьмы / М. Фуко. — М., 1999. — 480 с.
4. Фливиберг, Б. Хабермас и Фуко: мыслители для гражданского общества / Б. Фливиберг // Вопросы философии. — 2002. — № 2. — С. 137—157.
5. Луман, Н. Власть / Н. Луман. — М. : Праксис, 2001. — 256 с.
6. Лиотар, Ж.-Ф. Ответ на вопрос: что такое постмодерн? / Ж. Ф. Лиотар // Общественные науки за рубежом. Серия 3. — 1992. — № 5—6. — С. 102—114.
7. Лиотар, Ж.-Ф. Состояние постмодерна / Ж.-Ф. Лиотар. — М., СПб. : Алетейя, 1998. — 160 с.
8. Соболев, О. Проблема свободы у постметафизическому дискурсу / О. Соболев // Філософсько-антропологічні читання'2000. — К., 2001.
9. Лях, В. Світоглядно-методологічні інновації в західно-європейській філософії / В. Лях, О. Йосипенко. — К., 2001. — 260 с.

Бондар Л.В. – пошукач кафедри філософії і соціології державного закладу «Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського».

УДК 37.012:101

ФЕНОМЕН ЩАСТЯ В АРХЕТИПАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

У статті розглянуто феномен щастя через архетипи національної свідомості в контексті соціального буття людини.

Ключові слова: архетипи, національна свідомість, самоідентифікація, національна еліта, соборна особистість.

ФЕНОМЕН СЧАСТЬЯ В АРХЕТИПАХ НАЦИОНАЛЬНОГО СОЗНАНИЯ

В статье рассмотрено феномен счастья через архетипы национального сознания в контексте социального бытия человека.

Ключевые слова: архетипы, национальное сознание, самоидентификация, национальная элита, соборная личность.

PHENOMENON OF HAPPINESS IN THE ARCHETYPES OF NATIONAL CONSCIOUSNESS

The phenomenon of happiness through archetypes of national consciousness in the context of human social being is investigated in the article.

Keywords: archetypes, national consciousness, self-identification, national elite, united personality.

З погляду філософської антропології питання щастя як архетипу свідомості нації взаємопов'язане з проблемою сутності людини та визначення її ментальності та природи. Першочерговою, на нашу думку, є проблема самоідентифікації: хто «Я»? в яку і в чию культуру вкорінений? і який сенс мого існування на цій землі, для чого прийшов сюди і яку функцію маю виконувати? Дані питання є визначальними, ми вважаємо, при розкритті феномену щастя в архетипах національної свідомості людини.

Як відомо, акумуляція соціального досвіду людства постає в архетипах, які є психофізичними та духовними передумовами освоєння світу, основою уявлень людини про світ і себе. Як зазначав Т. Манн, вони є позачасовою схемою, одвічною формулою, яка переходить від покоління до покоління. Ряд дослідників ототожнюють поняття «міф» та «архетип», інші – навпаки, використовують термін «міф» стосовно оповіді (К.-Г. Юнг, Н.Фрай), а поняття «архетип» – осмислюють як квінтесенцію

міфічності колективного досвіду (С. Гатальська). Зазначимо, що досить вагоме і цілісне осмислення поняття архетипу в сучасній українській філософській думці було здійснено С.Кримським, В.Шинкаруком, М. Ященком та ін. Вчені розглядають архетипи свідомості як структурні компоненти української культури, як інваріантні щодо часу та наскрізні щодо історії праформи, виводять формули універсальних символів (троїстості буття, софійності порядку і хаосу, символіку протилежностей і т.д.).

Щодо соціальної філософії, то поняття «архетипу» об'єднує як знаннєвий, духовно-особистісний, так і технологічно-діяльнісний аспекти її проблемного поля. Вступивши на шлях глобалізації та інформатизації, наша держава стала перед небезпекою втратити свої етнокультурні надбання і цінності, а людині загрожує стати денаціоналізованим об'єктом маніпуляцій її свідомістю та поведінкою. Як зазначав В. Табачковський, сучасні реалії не є такими, на основі яких можна було б будувати якусь чітку і конкретну парадигму. «Множаться і конкурують між собою все нові вияви людської «першосутності». Дискредитують себе наявні способи світоставлення: кожен альтернативний знецінюється досить швидко упевненістю щодо його «непанацейності» [1]. Можна зробити висновок, що такі сучасні реалії зводять соціальну філософію до притаманних їй раціонально-інституційних форм, стимулюючи процеси дроблення та відірваності від єдиної глибинної, універсальної, прагматичної методології, концептуальної стратегії.

Як відомо, основними принципами формування духовної культури суспільства та ціннісних горизонтів особистості є духовність і народність, які об'єднуються в загальнолюдські та національні цінності. В.Горський зазначає, що «шлях кожного народу – це драма, в якій гартується й формується дух і неповторне обличчя нації. Тим то пробудження неможливе без осмислення історичного шляху народу. Адже дух постає внаслідок розпредметнення об'єктивного змісту культури як творче начало життєдіяльності, як потенціал її предметної активності» [2, с.12]. Тому на сучасний момент однією із найважливіших функцій соціальної філософії є творення духовності нації через відкриття «культурно-онтологічної» перспективи (С.Кримський), а також виявлення та активізації предметного поля ціннісно-сислової діяльності.

Одним із чинників самоідентифікації особистості, свого роду історичною праформою буття, синкретичним формоутворенням є її менталітет. Розкриваючи суть даного поняття, М. Булатов зазначає, що менталітет українців є «особливим для даного етносу і нації спосіб чуттєвого сприйняття світу і реагування на нього, мислення і дії, поведінки» [3, с.273]. Різко критикуючи українську історію, Є.Маланюк вважав, що вона була проявом специфічного типу менталітету українців, якому притаманні такі риси, як м'якосердечність, жіночність характеру, схильність до компромісу, відмова від самостійності політичного і культурного життя, на що М.Булатов зауважує, що «в українців не вистачає раціональних і вольових зусиль для побудови власної держави, а головні ментальні риси руйнівні для неї» [3, с. 273]. З даними твердженнями можна і погоджуватись і не погоджуватись, адже для цього певні об'єктивні і суб'єктивні причини, проте ми вважаємо, що щастя народу у великій мірі залежить ще й від еліти, яка є продуктом освіти і культури нації. Оскільки еліта репрезентує творчий потенціал нації, її архетипи мислення і буття, то вона постійно є об'єктом для маніпуляцій з боку держави, виконавцем державного замовлення в будь-якій галузі – освіти, науки, культури, політики, мистецтва, медицини, техніки і т.д.

Численні наукові зарубіжні та вітчизняні дослідження (З. Атаманюк, М. Блок, В. Вовель, А.Гуревич, А. Добролюбський, О. Донченко, Ж.Дюбі, Р.Емерсон, В. Кремень, Л. Леві-Брюль та ін.) довели, що менталітет є сукупністю повсякденних усвідомлених уявлень, символічних образів і цінностей, є архетипною компонентою колективного несвідомого, корелят свідомого і несвідомого, є певним сплавом ідеологічних настанов, раціональних орієнтацій і невідрефлексованих компонент колективної свідомості.

Ментальність є категорія духовна, вважає С. Кримський, вона виступає трансформаційним процесом взаємообумовлених переходів суб'єктивного та об'єктивного, універсального та індивідуального та не підлягає одномірній детермінації матеріальними чинниками. А завдяки явищу трансцендентності, яке властиве ментальності, вона мислиться як потенційно інтенційна, сприяючи розширенню меж екзистенції людини, зв'язує різні світи, долає відстань від (поцейбічного) світу явищ до (потойбічного) світу абстракції, архетипів, ідеальних сутностей, позбавляє від недостовірності, по кільки діє у власній суб'єктивності. Рух глибинних доміант ментальності детермінує становлення національної свідомості, стверджує А.А.Кавалеров, аналізуючи екзистенційні

чинники української національної свідомості. Вчений стверджує, що вони обумовлені загальними ментальними характеристиками. Складовими української національної свідомості є ірраціонально-екзистенційні чинники, які трансцендуються із ментальної «традиційності», «автентичності», «справжності», «вдачі», «складу мислення», процесуально оформлюючись в кордоцентризм, домінування емоційного над раціональним, в індивідуальність, інтровертивність тощо [4, с.55]. Це стало причиною утворення особливого, недискурсивного типу мислення, як вияву специфічної, вже орієнтованої на самозаглиблення та самоаналіз типу свідомості українця.

Схильність до трансцендентування є не тільки однією із найсуттєвіших ознак людини, – вона має позитивно-унікальне значення для формування української національної свідомості як феномену духовно-культурного життя. Отже, щастя як екзистенціал лежить в праформах способів мислення українців і через ментальність як спосіб відтворення сукупності ірраціонально-аморфних елементів внутрішнього світу, свідомого і несвідомого, логічного та емоційного, переконань, волі, вірувань, настанов, моделей та стереотипів поведінки, настроїв, надає можливість інтегрувати і актуалізувати свою власну діяльність перед обличчям світу. Дана позиція далека від примітивного уявлення про ментальність як спіритуалізацію догм та моралі, ностальгію за застарілими і ретроградними формами, які намагаються принизити розумну свідомість в її духовних самовизначеннях.

Суттєво зазначити, що ментальність і менталітет – поняття нетотожні. Якщо ментальність – це спосіб бачення світу, то поняття менталітет включає в себе усталений склад думок, який характерний для даного народу, етносу, класу, груп людей. Менталітету відповідає і весь душевний та духовний склад особистості, оскільки він так чи інакше супроводжується мисленням, яке, згідно Гегелю, становить сутність духу.

Як зазначають сучасні дослідження (А.Бичко, І.Бичко, В.Табачковський, В.Шинкарук, Н.Хамітов та ін.), абстрагуючись від природи, існуючи трансцендентально, дух та його феномени (мислення, відчуття, сприймання і т.п.) мають інтенційний зв'язок з природою, якому характерна межа не у вигляді лінії, а точки. Як відомо, точка є потенційним началом, «нуль-вимірним» простором, яке можна мислити як «дійсне небуття», тобто те, що з'єднує дух з дійсністю природи. Така сентенція досить актуальна для сучасного соціокультурного буття та філософії щастя.

Вагомо, що буття людини, соціальне та індивідуальне, природне і технократичне не спроможні в своїй окремішності вказати шлях до щастя людини. Отже, буття людини в єдності з джерелами розумності на сучасному етапі бачиться можливим зреалізуватися «в ноосферній необхідності Логосу» [5, с.10], яка ще В.Вернадським інтерпретувалася як синтез планети, соціуму і культури.

В зв'язку з цим вагомо зазначити, що найбільш причетною до формування інтегрально зрозумілого менталітету, який притаманний світоглядним настановам, життєвим пріоритетам та мотивам поведінки малих і великих груп людей – як соціуму, так і всього людства є національна освіта як соціальна інституційна система. Вона завжди була інтернаціонально лояльною, толерантною, виваженою та відкритою щодо людей інших національностей і можливостей їхньої реалізації в соціумі. Звідси – однією з умов формування національної духовності в архетипах української свідомості є національна солідарність. Адже, людина, як споконвічна можливість пошуку буття, сама зацікавлена в пошуку екзистенціальної можливості людської солідарності, яка лежить в основі історичних спільнот і в дійсно людських формах існування. Такі зв'язки людської солідарності підтримують людину в її слабкості і недостатності, зобов'язуючи віддавати людям те, що було надане їй. Це підтверджується і в рефлексіях М. Шеллера, який говорив про людину, як про істоту, здатну до найглибшої вкоріненості та трансценденції. Філософ здійснив, як вважає В.Табачковський, «дуже сильне, евристично продуктивне поєднання двох поглядів на людину: по-перше, як на істоту, максимально «вкорінену» в ті, що передують їй, нижчі, (ендотимні) шари буття; а по-друге – як на істоту, котра здатна сягати найвищого духовного злету, і не для того, аби відірватися отих шарів буття, а задля того, аби впоратися з ними, залишаючи їх у своїй структурі й залишаючись усім еством у структурі цілісного буття» [1]. Отже, одним із сутнісних ознак самоідентифікації особистості є поняття ментальність, менталітет.

Проте, особистість завжди є вкоріненою в певний історичний час, епоху встановлених самою людиною поглядів, настроїв, прагнень, домагань. Як зазначає Л.Гумільов, людина разом «зі своїм етнічним колективом... дотична до біосфери. Вічно змінюючись, умираючи та відроджуючись, як все

живе на нашій планеті, вона залишає свій слід шляхом створення подій, які залишають скелет етнічної історії – функції етногенезу» [6, с.343]. Отже, в розумінні архетипів свідомості можна стверджувати, що вони є тією наскрізною лінією, яка поєднує прадавнє і сучасне, тобто, в даній сентенції розкривається принцип дії «петлі антиципації», про яку йшла мова вище.

В контексті духовності нації Ю. Русов зазначав, що менталітет українця поєднує два типи душевної вдачі, духовності – «дух плуга» і «дух меча», два типи українця – «войовника-мисливця» і «продуцента-хлібороба» [7, с.55]. Така дуальність природи і продукує цілісність, самодостатність, морально-етичну і духовну гармонію. Ці дві природи сприяють виживанню народу у світі: відстоювати зовнішні посягання з боку недругів, укріплювати свою державність і право на самовизначення, продукувати висококультурні зразки національної думки. Ось чому земля українська багата знаменитими винахідниками (Є.Патон, І.Сікорський, С.Корольов, та ін.), педагогами (В.Сухомлинський, С. Русова, А.Макаренко, Г.Ващенко і та ін.), науковцями (В.Вернадський, М.Копнін, М. Амосов та ін.). Завдяки національній цілісності держава виходить на світову арену творцем неповторного духовного обличчя.

В чому ж знаходиться таємниця національної індивідуальності? Якщо звернутися до відповіді на це запитання до великого російського філософа М.Бердяєва, то він вважав, що саме в пластах національного духу, в самій сутності життя людини лежить феномен незнищенності нації. Мислитель відзначав ірраціональний характер природи нації, національності, що ця природа не визначається ніякими раціонально-вловимим ознаками: ні раса, ні територія, ні мова, ні релігія не являються визначальними чинниками, які продукують національність, хоча й певну роль відіграють. Нація, національність в його рефлексії є складним історичним утворенням, що появились внаслідок кровного змішування рас і племен. Вони енергією свого історичного самовизначення «вросли» в певний обшир території, яку набули право називати «своєю» протягом тисячолітньої історії самотворення і самовизначення. «Людство перетворилось би в порожню опосередкованість, – пише М.Бердяєв, – якби своїм буттям пригашувало б і спрощувало буття всіх вхідних в нього ступеней реальності, індивідуальностей національних та індивідуальностей особистісних» [8, с.84]. М. Бердяєв обгрунтував таке поняття, як «соборна особистість», через яку він трактував людство як конкретну індивідуальність вищого ієрархічного гатунку, на основі чого пізніше Л. Гумільов визначив і обгрунтував такі поняття як «антропосфера»: «наочним є факт мозаїчності антропосфери, і правильніше її назвати етносферою» [9, с.20].

Дані методологічні підходи і принципи поширюються і на культуру. Дійсно, справжня, відмічена печаттю генія культура ніколи не була і не буде опосередковано-людською, а буде конкретно-людською, тобто національною, індивідуально-народною. З іншого боку, це не означає, що національні культури мають бути замкненими на собі. Сенс їхнього буття і розвитку спрямований до загальнолюдських горизонтів. Загальнолюдське значення мають саме вершини національного мистецтва. «Гете – універсальна людина не в якості опосередкованої людини, а в якості національної людини – німця. Те ж саме можна сказати про росіянина Л.Толстого, українця Т. Шевченка, єврея М. Шагала, американця Е.Хемінгуей, француза А.Камю, італійця Пазоліні та інших» [10, с.35]. Виходячи зі сказаного, можна узагальнити, що невловима і в той же час явна таємниця національної індивідуальності лежить в духовному архетипі ментальності нації. Це доказав на прикладі Франції М. Бердяєв, вважаючи, що душа Франції середньовіччя і Франції ХХ століття – одна і та ж сама національна душа, хоча історичному плані все змінилось до невпізнанності.

Підсумовуючи сказане, відмітимо, що єдино можливий шлях входження особистості у світову культуру лежить через національні пласти духовного: конкретної нації, культури, яка зріднена людині, в атмосфері якої дана особистість формувалась і виховувалась. «Людина входить в людство через національну індивідуальність, як національна людина, а не опосередкована людина, як росіянин, француз, німець або англічанин» [11, с.259]. Саме в національній людині проявляються всі родові та індивідуально-національні якості не тільки людини, а й всього людства. Тому потрібно *бути* в національному світопросторі для того, щоб *жити* і творити в загальнолюдському, світовому, соборному.

Успіх є соціальним проявом вольових зусиль людини, орієнтований на «дійсне» буття життя особистості в культурній реальності. К.Ясперс вважає, що людина є чимось більшим за раціонально-прагматичний порядок, в якому вона творить і усвідомлює себе « у волі до своєї цілісності, для якої порядок існування стає просто засобом, і в духовному творенні, завдяки якому вона приходить до

розуміння своєї сутності» [12,с.337]. Іншими словами, культура є онтологічною основою для розвитку людського духа і того, хто розвивається духовно.

Як бачимо, знову ж таки моральний категоричний імператив І.Канта набуває в сучасному соціокультурному просторі особливої ваги. Адже, на часі формування етики ненасилля, але не фізичного, а психологічного, духовного ненасилля, в основі якого лежатиме принцип виживання людей, всієї цивілізації не за рахунок інших, а шляхом співпраці, співробітництва. Отже, слідує сократівській тезі «пізнай себе», на перший план виходять процеси самовизначення, самодетермінації, де особистість є суб'єктом різноманітних соціальних взаємодій, своїх власних ціннісних орієнтацій, де розкривається вміння творити особистісний духовний як самопроект в етичному вимірі індивідуального та соціокультурного буття. Тому говорити про категорію щастя в соціальному просторі неможливо поза етичним виміром буття, окресленого сигнатурою софійності. За рахунок інтеріоризації культурних цінностей особистістю через поведінку, стиль життя, світогляд відбуватиметься зворотний процес розкриття етичного потенціалу індивіда. Ми вважаємо, що в контексті етичного, культурологічного виміру соціальності індивіда саме духовне є модусом історії, результатом набуття культурного досвіду поколінь. Досягнення в галузі культури та вміння їх осмислювати є підсумком розгляду їх в якості форм знання і способів свідомості через аналіз, інтерпретацію та тлумачення (включення мислительно-духовної компоненти).

Як відомо, науково-технічний прогрес ввігнав людство у екологічну пастку, зробивши його відповідальним за власне виживання, а під заставу поклав життя і безпеку існування. Загроза самознищення, породжена стрімким розвитком науки і технологій, спонукає шукати моральні, етичні критерії новітнього мислення людства. Цинізм знань був породжений ідеєю егоїзму, наживи, утилітаризму, прагматизму, тобто ідеєю матеріального. Як зазначає К.Поппер, склалася ситуація «абсолютної помилки», в якій «надресурси та надзусилля людства були розтрачені на реалізацію історичних надфікцій. Стало ясно, що на землі не можна збудувати рай, а можна тільки запобігти пеклу» [13, с.225]. Це призводить до висновку, що сучасна соціальна філософія має переорієнтовувати власні підходи, методологічні орієнтири, технології на виховання людини як соціокультурного об'єкта, має бути зорієнтована «не на досягнення всезагального щастя, а на обмеження деструктивних сил, боротьбу з демонізмом, протиприродним розгулом згубних сил» [13]. Тобто, новітня парадигма третього тисячоліття стоїть перед необхідністю формування нової соціальної стратегії, пріоритету важливих етичних цінностей, які ведуть людину до духовної цілісності.

Підсумовуючи сказане, зауважимо, що проблема духу – це проблема людської самодостатності і самостійності в реальному існуванні, проблема самостворення людиною себе у різноманітних формах дійсного життєвого процесу, однією з таких форм є сучасний соціальний простір. Саме він має достатню потенційну здатність перетворювати можливості буття у творчі потенції життєдіяльності особистості. Через соціокультурні форми життєдіяльності – орієнтацію буття на автентичність, самовизначення в процесі онтологічного вибору, набуття модусу відповідальності, світ в цілому і світ культури як вияв можливостей людського буття, свобода як умова реалізації можливостей, віра як спосіб здійснення онтологічного оптимізму, творчість як засіб «дійсного» існування і т.п. можливе розпредметнення духовних потенцій людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Табачковський В. Проблеми педагогіки у світлі сучасної філософської антропології / В. Табачковський // Філософія освіти. — №1. — 2005.
2. Горський В.С. Україна в історико-філософському вимірі / В. С. Горський // Філософ. і соціолог. думка. — 1993. — №2.
3. Булатов М. О. Філософський словник / М. О. Булатов. — К. : Стило, 2009 — 575 с.
4. Кавалеров А. А. Цінність у соціокультурній трансформації / А. А. Кавалеров. — Одеса: Астропринт, 2001. — 224 с.
5. Кримський С. Під сигнатурою Софії / Сергій Кримський. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 367 с.
6. Гумилев Л. Н. Етногенез і біосфера Землі / Л. Н. Гумилев. — М. : Т-во Клышников, Комаров и Ко, 1994. — 560 с.
7. Русов Ю. Душа народу і дух нації / Ю. Русов. — Філадельфія, 1948. — С. 55.

© **Большакова О. В.**

8. Бердяев Н. А. Судьба России. Опыты по психологии войны и национальности / Н. А. Бердяев. — М.: Мысль, 1990. — 207 с.
9. Гумилев Л. Н. Конец и вновь начало / Л. Н. Гумилев. — М.: Рольф, 2002. — 384с.
10. Попков В. В. Раскрепощение духа: Феномен революции в социальной философии Н. Бердяева: [Монография] / В. В. Попков. — Одесса: Астропринт, 2007. — 304 с.
11. Бердяев Н. А. О человеке, его свободе и духовности: Избранные труды. — М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 1999. — 312с.
12. Ясперс К. Смысл и назначение истории. / Карл Ясперс; [Пер.с нем]. — М.: Республика, 1994. — 527 с.
13. Кримський С. Під сигнатурою Софії / Сергій Кримський. — К.: Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2008. — 367 с.

Большакова О. В. – здобувач кафедри філософії та соціології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний Університет ім. К. Д. Ушинського».

УДК: 100+153+126+340.115

ДИАЛЕКТИКА ОБЪЕКТИВНОГО ТА СУБЪЕКТИВНОГО В ПРАВІ ЯК ФОРМІ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Аналізується діалектика об'єктивного та суб'єктивного в праві як формі суспільної свідомості на сучасному етапі розвитку правової держави та громадянського суспільства в Україні. Визначено співвідношення об'єктивного та суб'єктивного в правовій свідомості.

Ключові слова: об'єкт, суб'єкт, об'єктивне, суб'єктивне, право, правова свідомість.

ДИАЛЕКТИКА ОБЪЕКТИВНОГО И СУБЪЕКТИВНОГО В ПРАВЕ КАК ФОРМА ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ

Анализируется диалектика объективного и субъективного в праве как форме общественного сознания на современном этапе развития правового государства и гражданского общества. Определено соотношение объективного и субъективного в правовом сознании.

Ключевые слова: объект, субъект, объективное, субъективное, право, правовое сознание.

DIALECTICS OF OBJECTIVE AND SUBJECTIVE IN LAW AS A FORM OF SOCIAL CONSCIOUSNESS

Dialectics of objective and subjective in law as a form of public consciousness at the present stage of development of the rule of law and civil society are analyzed. The ratio of the objective and subjective in legal awareness defined.

Keywords: object, subject, objective, subjective, right, legal consciousness.

Актуальність. Дослідження права як об'єктивного соціального явища та правової свідомості зумовлене потребами суспільства вирішити низку актуальних проблем, існуючих у сучасній соціально-філософській науці. Головним чином йдеться про зміну ставлення громадянського суспільства і владних інституцій держави до права, на основі чого мало б відбуватися реформування законотворчості та системи національного законодавства, правової системи в цілому. Протягом тривалого часу, починаючи з проголошення незалежності України, значні зусилля державної влади були спрямовані на удосконалення національного законодавства. Головною метою такої діяльності влади було та залишається на цей час залишеться побудова громадянського суспільства та правової держави. Одним із першочергових завдань сучасної вітчизняної соціально-філософської науки є розробка та внесення пропозицій до єдиної ефективної загальнонаціональної правової політики держави як на найближчий час, так і на перспективу, одним із критеріїв ефективності якої є висока соціальна активність загальної та правової культури, правосвідомості громадян і посадових осіб. Безперечно, реформування всіх сфер життя українського суспільства неможливо без розв'язання проблем соціально